

Teoria cieplna procesów odlewniczych

Ćw. laboratoryjne nr 4

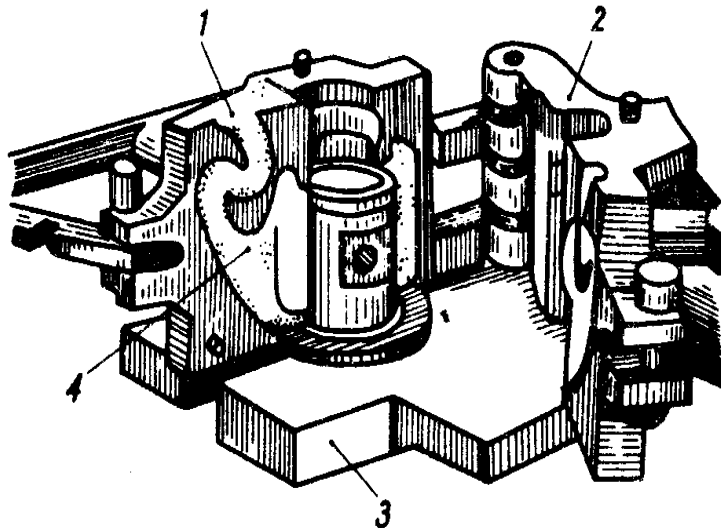
Wyznaczanie współczynnika wymiany ciepła podczas chłodzenie form metalowych (kokil) w warunkach konwekcji naturalnej

I. Wprowadzenie

SYSTEMY CHŁODZENIA KOKIL

Kokila (Rys.1) to forma odlewnicza wielokrotnego użycia do odlewania grawitacyjnego bądź odśrodkowego.

Względną temperaturę środka formy (osi walca) przy promieniowym przepływie ciepła w warunkach brzegowych III rodzaju (warunki Newtona), ujmuje równanie kryterialne:

Rys.1. Kokila do odlewania tłoków aluminiowych: 1 – ruchoma część korpusu, 2 nieruchoma część korpusu, 3 – podstawa korpusu, 4 – układ wlewowy

Odewanie kokilowe stosuje się głównie do metali i stopów nieżelaznych, w szczególności do aluminium, cynku, ołowiu oraz stopów cyny.

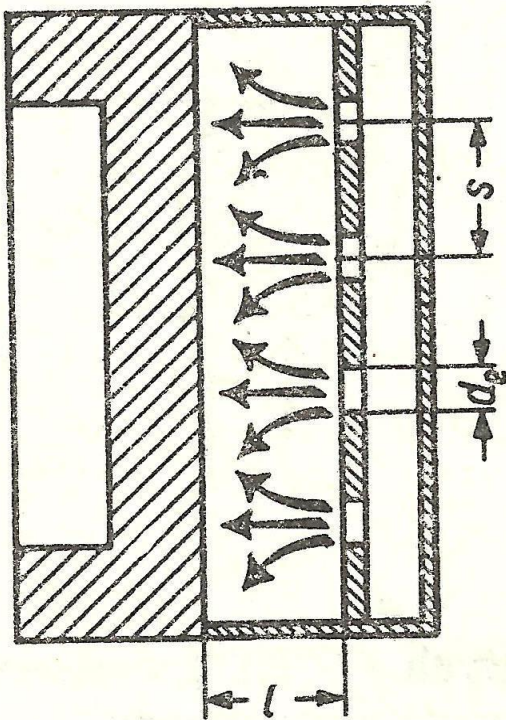
Kokila odtwarza kształt zewnętrzny odlewu. Natomiast kształt wewnętrzny odlewu odtwarzają rdzenie wykonane ze stali lub z mas rdzeniowych.

W procesie kształtowania odlewu metal, z którego wykonana jest forma nagrzewa się tracąc swoje właściwości, a tym samym zmienia kształt wnęki formy odlewniczej. Może to doprowadzić do zafałszowanie kształtu jak i wymiarów odlewu.

Rozwiązaniem tego zjawiska jest odprowadzenia ciepła podczas krzepnięcia metalu. Chłodzenie to może być realizowane w różny sposób poprzez:

- chłodzenie wodne płytami kontaktowymi
- chłodzenie nadmuchem powietrza
- chłodzenie kokil w warunkach konwekcji naturalnej i promieniowania.

CHŁODZENIE NADMUCHEM POWIETRZA

Rys. 2. Schemat nadmuchu powietrza na kokilę przez otwory w skrzyni powietrznej

Współczynnik wymiany ciepła (α) w przypadku równomiernego nadmuchu sprężonym powietrzem oblicza się z zależności:

$$\alpha = 0,96 \cdot \lambda_m \sqrt{\frac{w}{v_m \cdot d_e}}$$

gdzie: $d_e = 4(sl/2s + l)$,

l, s – to długość i szerokość chłodzonej powierzchni

Przy użyciu skrzyni powietrznej (Rys. 2) i za pomocą okrągłych otworów doprowadzających, współczynnik α określa równanie:

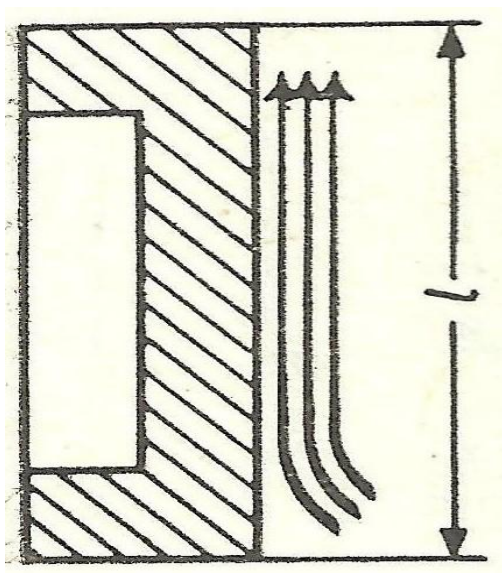
$$\text{dla } \frac{l}{d_e} \geq 8 \quad \alpha = 0,993 \cdot \frac{\lambda_m}{s} \left(\frac{s}{l}\right)^{0,625} R_e^{0,625} P_r^{0,33}$$

$$\text{dla } \frac{l}{d_e} < 8 \quad \alpha = 0,286 \cdot \frac{m}{s} \left(\frac{S}{d} \right)^{0,625} R_e^{0,625} P_r^{0,33}$$

Gdy powietrze doprowadzane jest przez otwory szczelinowe (przekrój prostokątny) wtedy współczynnik α wyraża się za pomocą równania:

$$\alpha = 0,0288 \cdot \frac{\lambda_m}{s} \left(\frac{l}{d} \right)^{-0,346} \left(\frac{S}{d} \right)^{0,89} R_e^{0,89} P_r^{0,33}$$

CHŁODZENIE KOKIL W WARUNKACH KONWEKcji NATURALNEJ

Rys.3. Schemat do określenia współczynnika wymiany dla konwekcji naturalnej (powierzchnia pionowa kokili).

Podczas swobodnego przepływu medium przy ścianach pionowych (konwekcja naturalna), współczynnik wymiany ciepła wylicza się z równania kryterialnego:

$$N_u = C_1 (Gr \cdot P_r)^{C_2}$$

gdzie:

C_1, C_2 – stałe

Gr – kryterium Grasshofa

$$G_r = \beta_m \frac{g d_e^3}{\nu_m^2} \Delta T$$

gdzie:

β_m - współczynnik rozszerzalności objętościowej medium, Tabela 5.1.

ν_m – lepkość kinematyczna m²/s

ΔT – spiętrzenie temperatury przy ścianie od strony medium,

$g = 9,81 \text{ m/s}^2$

$G_r \times P_r$	$10^{-5} - 5 \times 10^2$	$5 \times 10^2 - 2 \times 10^7$	$2 \times 10^7 - 10^{13}$
C_1	1,18	0,54	0,135
C_2	1/8	1/4	1/3

Tabela 1 wartości stałych C_1 i C_2

Na podstawie danych z Tabeli 1 wyznaczyć można następujące zależności dla różnych wartości iloczynu G_r i P_r , mianowicie:

dla $G_r \times P_r = 2 \times 10^7 - 10^{13}$

$$\alpha = 0,135 \frac{\lambda_m}{l} (G_r P_r)^{1/3}$$

dla $G_r \times P_r = 5 \times 10^2 - 2 \times 10^7$

$$\alpha = 0,54 \frac{\lambda_m}{l} (G_r P_r)^{1/4}$$

Dla wartości iloczynu $G_r \times P_r < 10^{-3}$ wzór ogólny upraszcza się do postaci:

$$\alpha = 0,5 \frac{\lambda_m}{d_e}$$

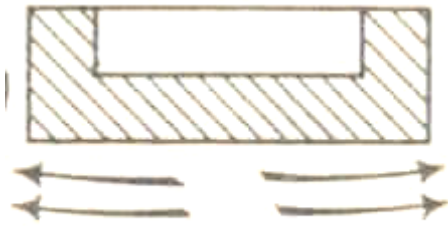
λ_m – współczynnik przewodzenia ciepła W/mK

Wzór ogólny dotyczy powierzchni pionowych.

Wymiarem charakterystycznym dla rur jest ich średnica d_e , dla płyt wysokość l .

W odniesieniu do płyt poziomych wymiarem charakterystycznym jest najmniejszy bok płyty, przy czym obliczoną za pomocą równania ogólnego wartość współczynnika przejmowania ciepła powiększa się o 30 %, jeżeli powierzchnia oddająca ciepło zwrócona jest ku górze

(Rys.3.) i zmniejsza się o 30 %, jeżeli powierzchnia wymieniająca ciepło zwrócona jest ku dołowi (Rys.4.).

Rys.4. Schemat do określenia współczynnika wymiany dla konwekcji naturalnej (powierzchnia pionowa kokili).

II. Przebieg ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest wyznaczenie współczynnika wymiany ciepła podczas chłodzenia form metalowych (kokili) w warunkach konwekcji naturalnej

1. W piecu laboratoryjnym wytapiamy stop odlewniczy AlZn
2. Metal przegrzewamy do temperatury ok. 750 °C
3. Formę metalową (kokilę doświadczalną) w kształcie płyty ustawiamy pionowo, w ten sposób aby zachodziła konwekcja naturalna
4. Przy ściance formy, po zewnętrznej stronie, umieszczamy termopary w celu rejestracji temperatur podczas procesu zalewania, krzepnięcia i stygnięcia odlewu, w celu wyznaczenia spiętrzenia temperatury
5. Po osiągnięciu przez metal temperatury ok. 750 C, z powierzchni metalu ściągamy zgar i zalewamy formę ciekłym metalem
6. Włączamy urządzenie rejestrujące zmiany temperatury w czasie procesu zalewania, krzepnięcia i stygnięcia odlewu
7. Na urządzeniu rejestrującym (mierniku Agilent) obserwujemy zmiany temperatury od momentu zalewania do temperatury poniżej temperatury krzepnięcia odlewu.
8. Drugą formę metalową (kokilę doświadczalną) w kształcie płyty ustawiamy poziomo, w ten sposób aby zachodziła konwekcja naturalna
9. Powtarzamy czynności wymienione w pkt. od 4 do pkt. 7
10. Korzystając z zależności zamieszczonych we rozdziale 1 oraz tablic należy wyznaczyć współczynnik wymiany ciepła dla podczas chłodzenia form metalowych dla formy ułożonej pionowo i poziomo oraz sporządzić sprawozdanie z wykonanego ćwiczenia laboratoryjnego.